

Språket på vägskyltar

KLAGOMÅL

Klaganden har tillställt justitiekanslersämbetet sitt 16.1.2023 daterade klagomål som gäller statsrådets förordning om användningen av trafikanordningar (379/2020). Klaganden kritiserar bestämmelserna om språket på vägskyltning som ingår i förordningens 29 § 1 mom.

I klagomålet påstås bland annat att med dagens språkförhållanden innebär detta att på skyltarna alltid finns det finska ortnamnet medan svenska ortnamn endast skrivs ut i tvåspråkiga kommuner eller i de fallen att orten de hänvisar till har svenskspråkig majoritet.

UTREDNING

Kommunikationsministeriet har gett en utredning 2.4.2024 och justitieministeriet en utredning 27.6.2024. Utredningarna bifogas klaganden till kännedom.

AVGÖRANDE

Tillämpade lagrum

I 17 § i grundlagen föreskrivs om Finlands nationalspråk. Enligt bestämmelsen är Finlands nationalspråk finska och svenska. Vars och ens rätt att hos domstol och andra myndigheter i egen sak använda sitt eget språk, antingen finska eller svenska, samt att få expeditioner på detta

språk ska tryggas genom lag. Det allmänna ska tillgodose landets finskspråkiga och svenskspråkiga befolknings kulturella och samhällsliga behov enligt lika grunder.

Enligt 2 § 3 mom. i språklagen (423/2003) har myndigheterna rätt att ge bättre språklig service än vad denna lag förutsätter.

Enligt 33 § 1 mom. i språklagen ska texten på skyltar, trafikmärken och andra motsvarande anslag som riktar sig till allmänheten och som myndigheterna sätter upp i tvåspråkiga kommuner finnas på finska och svenska, om man inte enligt internationell praxis använder enbart ett utländskt språk eller om det inte är fråga om en enspråkig verksamhetsenhet.

I 33 § 2 mom. i språklagen bestäms att närmare bestämmelser om språket på trafikmärken och andra trafikordningar som myndigheterna sätter upp finns i vägtrafiklagstiftningen.

Språket för trafikmärken regleras närmare i statsrådets förordning om användningen av trafikordningar (379/2020), som har utfärdats med stöd av 70 § 1 mom. i vägtrafiklagen (729/2018).

Enligt 29 § 1 mom. i förordningen om användningen av trafikordningar ska på informationsmärken vid huvud- och stamvägar samt vid motorvägar och motortrafikleder inom enspråkiga kommuner användas emellertid tvåspråkig information i följande fall:

- 1) i enspråkigt svenska kommuner på informationsmärken som anger vägens riktning och avfarter, om det mål som anges på vägvisaren ligger i en enspråkigt finsk kommun eller i en tvåspråkig kommun där majoritetens språk är finska,
- 2) i enspråkigt finska kommuner på informationsmärken som anger vägens riktning och avfarter, om det mål som anges på vägvisaren ligger i en enspråkigt svensk kommun eller i en tvåspråkig kommun där majoritetens språk är svenska.

Enligt statsrådets principbeslut om nationalspråkstrategi är ett mål (1.2) att miljöer där det är naturligt att uträtta ärenden på finska och svenska skapas och upprätthålls. Enligt nationalspråkstrategin ska myndigheterna ordna sin service så att kunderna får den på det språk de väljer, finska eller svenska, utan att de särskilt behöver be om det och i synnerhet inte kräva det. Tryggandet av service på det lokala eller regionala minoritetsspråket kan kräva särskilda lösningar eller extra åtgärder om de språkliga rättigheterna annars inte kan tillgodoses. Modeller för språkbaserad planering samt god praxis bör utvecklas vid statsförvaltningens myndigheter. Med hjälp av dem skapas och upprätthålls servicemiljöer på båda nationalspråken och rätten till service på eget språk tryggas för dem som hör till den lokala eller regionala minoritetsspråkgruppen.

Enligt nationalspråkstrategin (s. 24–26) finns det vissa utmaningar för nationalspråken. Lagstiftningen innehåller formella bestämmelser om tryggheten av såväl de finsk- som svenskspråkigas språkliga rättigheter. Utmaningen är de brister som framgår i iakttagandet och tillämpningen av språklagen i praktiska situationer. I Finska språknämndens ställningstagande konstateras att det svenska språkets ställning i det finländska samhället redan tidigare är marginell och kringskärs kontinuerligt. Utmaningarna för svenskan i Finland gäller framför allt svenska språkets livskraft, samhälleliga ställning och de språkliga rättigheterna för dem som talar svenska som sitt modersmål i Finland.

Ministeriets utredningar

Kommunikationsministeriet har konstaterat att i Finland används trafikanordningar som grundar sig på konventionen om vägmärken och signaler (FördrS 31/1986), vars grundläggande idé är att använda trafikanordningar som är begripliga oberoende av språk. Trafikanordningar enligt vägtrafiklagen grundar sig huvudsakligen på olika symboler. Detta är viktigt för att säkerställa att trafikanordningarna är så begripliga som möjligt för alla vägtrafikanter. Språkfrågan är således främst relaterad till platsnamn, vägvisning och text på tilläggsskyltar.

Kommunikationsministeriet har konstaterat att det är naturligt och viktigt för förverkligandet av språkliga rättigheter att i en tvåspråkig kommun använda både finska och svenska på trafikanordningar. Med formuleringen av 29 § i statsrådets förordning om användningen av trafikanordningar har man strävat efter att säkra den finsk- och svenskspråkiga befolkningens möjligheter att få service på sitt eget språk enligt liknande principer.

Kommunikationsministeriet och justitieministeriet har konstaterat, att riksdagens justitieombudsman har i ärenden dnr 2903/4/12 och 3109/2012 behandlat regleringen gällande språk i trafikmärkena. De då gällande bestämmelserna motsvarar vad som nuförtiden föreskrivs i statsrådets förordning om användningen av trafikanordningar. Justitieombudsmannen hade inget att anmärka mot regleringens innehåll. I sitt svar i ärendet 3109/2012 fäste justitieombudsmannen endast uppmärksamhet vid att det inte hade föreskrivits om vägskyltarnas språk genom förordning, utan endast genom ministeriets beslut. I sitt svar i ärendet 2903/4/12 konstaterade justitieombudsmannen att enligt språklagen kan myndigheten ge bättre språklig service än vad språklagen förutsätter, det vill säga att båda nationalspråken kan användas också hos enspråkiga myndigheter.

Bedömning

Språklagen förutsätter endast att båda nationalspråken används på skyltarna i tvåspråkiga kommuner. Förordningen som stadgar om språket i informationsmärken kan inte anses vara i strid med språklagen.

Enligt nationalspråkstrategin är utmaningen de brister som framgår i iakttagandet och tillämpningen av språklagen i praktiska situationer. Strategin hänvisar även till att tryggheten av service på det lokala eller regionala minoritetsspråket kan kräva särskilda lösningar eller extra åtgärder om de språkliga rättigheterna annars inte kan tillgodoses. Språklagen hänvisar till att myndigheterna har rätt att ge bättre språklig service än vad lagen förutsätter.

Fråga är här om en praktisk situation som strategin kan anses hänvisa till. De språkliga rättigheterna för dem som talar svenska som sitt modersmål i Finland kan anses tillgodoses bättre med hänsyn till strategins mål och mening om informationsmärken är även på svenska i en dylik situation. Tillgodoseendet av dessa rättigheter kan förutsätta att den offentliga makten vidtar också andra åtgärder än de som är obligatoriska enligt språklagen.

Trots att det inte är fråga om personer som bor i orten, utan fråga är om personer som är på genomgångsresa, kan det nog finnas särskilda skäl att ta hänsyn till de här personerna som hör till den språkiga minoriteten och behöver information om vägens riktning och avfarter även i enspråkiga kommuner, ifall det mål som anges på vägvisaren ligger i en tvåspråkig kommun.

Slutsatser och åtgärder

Jag hänvisar till de ovan framförda synpunkten om att i informationsmärken kan man från fall till fall lokalt använda svenska vidare än vad som är obligatoriskt enligt språklagen. I och med dessa åtgärder kan man bättre främja förverkligandet av nationalspråksstrategin.

I detta syfte sänder jag mitt beslut till kommunikationsministeriet.

Detta dokument har undertecknats elektroniskt.

Biträdande justitiekansler

Mikko Puumalainen

Refendarieråd

Elina Nyholm